

LITERATURA I OKOLICE

W serii ukazały się:

Olga Freidenberg, *Obraz i pojęcie*

Roger Caillois, *Siła powieści*

Paul Ricoeur, Peeter Torop, *O tłumaczeniu*

Jurij Łotman, *Uniwersum umysłu.*

Semiotyczna teoria kultury

Frank Kermode, *Znaczenie końca*

Northrop Frye, *Anatomia krytyki*

Gustaw Szpet, *Wewnętrzna forma słowa*

Kenneth Burke, *Filozofia formy literackiej*

Niniejszy wybór artykułów Jurija Łotmana ma przedstawić główne kręgi zagadnień, wokół których krążyła jego myśl w ciągu ostatnich trzydziestu lat działalności, czyli od początku lat sześćdziesiątych ubiegłego wieku (kiedy głównie dzięki jego wysiłkom zaczęła się organizować nieformalna grupa uczonych z różnych specjalności, nazywana tartusko-moskiewską szkołą semiotyki kultury albo po prostu grupą Tartu–Moskwa) do końca jego życia, uznawanego za symboliczny kres szkoły (na pogrzeb Łotmana po raz ostatni zjechali uczestnicy letnich szkół semiotycznych).

Można wyróżnić trzy takie kręgi tematyczne. Są to: kultura, historia, literatura. Ich kolejność nie sugeruje chronologicznego porządku, jeśli bierzemy pod uwagę powiększanie się dorobku naukowego Łotmana w ciągu trzech dekad. Problematyka tychże kręgów nie układa się w czasowo wyodrębnione bloki. Łotman tworzył je raczej synchronicznie, choć można mówić o przewadze danej problematyki w pewnych latach.

Fragment *Słowa wstępnego*

Wydawnictwo
Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-7865-556-5

Jurij Łotman KULTURA – HISTORIA – LITERATURA

Jurij Łotman

KULTURA HISTORIA LITERATURA

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

Jurij Łotman (1922–1993) – jeden z najwybitniejszych humanistów XX wieku, teoretyk literatury, historyk literatury oraz kultury rosyjskiej, semiotyk kultury. Absolwent Uniwersytetu Leningradzkiego, od wczesnych lat pięćdziesiątych do końca życia związany z uniwersytetem w Tartu (Estonia). Jeden z twórców tartusko-moskiewskiej szkoły semiotycznej, inicjator serii wydawniczej „Trudy po znakovym sistiemam”. Honorowy członek Brytyjskiej Akademii Nauk, wiceprzewodniczący Międzynarodowego Towarzystwa Semiotycznego.

W Polsce ukazały się następujące jego książki: *Semiotyka filmu* (1983), *Struktura tekstu artystycznego* (1984), biografia literacka *Aleksander Puszkina* (1990), *Kultura i eksplozja* (1999), *Rosja i znaki. Kultura szlachecka w wieku XVIII i na początku XIX* (1999), *Uniwersum umysłu. Semiotyczna teoria kultury* (2008) będąca podsumowaniem jego wieloletnich badań nad semiotyką kultury, oraz artykuły w antologiach: *Semiotyka kultury* (1975) i *Semiotyka dziejów Rosji* (1993). Ponadto kilkadziesiąt innych artykułów i rozpraw rozsypanych po czasopismach naukowych, społeczno-kulturalnych i artystyczno-literackich.

KULTURA
HISTORIA
LITERATURA

LITERATURA I OKOLICE

Redaktor serii
Bogusław Żyłko

Jurij Łotman

KULTURA
HISTORIA
LITERATURA

Wybór, przekład i wstęp
Bogusław Żyłko

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
Gdańsk 2017

Redaktor Wydawnictwa
Malwina Cynke

Projekt okładki i stron tytułowych
Andrzej Taranek

Skład i łamanie
Michał Janczewski

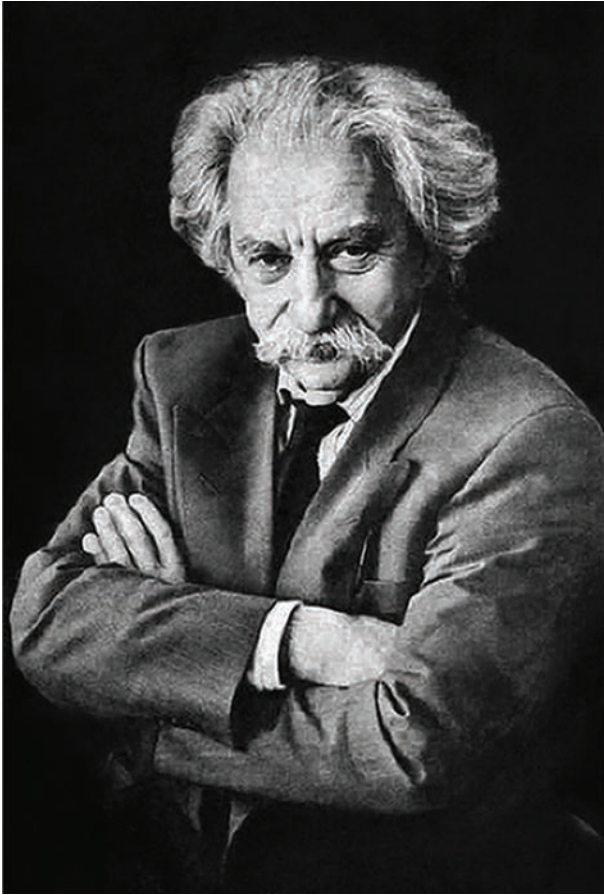
Publikacja dofinansowana ze środków
Prorektora ds. Nauki i Współpracy z Zagranicą
Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-7865-556-5

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel./fax 58 523 11 37, tel. 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: www.kiw.ug.edu.pl

Jurij Łotman
(1922–1993)

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne (Bogusław Żyłko)	7
KULTURA	29
Kultura i język	31
O dwóch modelach komunikacji i ich wzajemnej relacji w ogólnym systemie kultury	37
Problem „uczenia się kultury” jako charakterystyka typologiczna	40
Tekst i poliglotyzm kultury	51
Fenomen kultury	59
Mózg – Tekst – Kultura – Sztuczny intelekt	74
Semiotyka kultury i pojęcie tekstu	87
O semiosferze	93
HISTORIA	115
„Umowa” i „zawierzenie siebie” jako archetypiczne modele kultury	117
Pamięć kultury	133
Pamięć w świetle kulturologii	144
Postęp techniczny jako problem kulturowy	149
Klio na rozdrożu	171
Wola boska czy gra hazardowa (prawidłowość i przypadek w procesie historycznym)	182
O dynamice kultury	193
LITERATURA	213
O niektórych zasadniczych trudnościach w strukturalnym opisie tekstu	215
O typologicznym badaniu literatury	223
Ideowa struktura poematu Puszkina <i>Angelo</i>	234
Biografia literacka w kontekście historyczno-kulturowym (W sprawie typologicznej korelacji tekstu i osobowości autora)	256

Proza Turgieniewa i przestrzeń fabularna	
powieści rosyjskiej XIX wieku	273
Literatura masowa	
jako problem historyczno-kulturowy	292
Śmierć jako problem fabuły	305
Wykaz pierwodruków	319